

EXAMENSARBETE

Hösten 2005

Lärarytbildningen

Samlingar i förskola och förskoleklass -

En undersökning av hur nio lärare talar
om samlingar.

Författare

Krister Bengtsson

Marie Persson

Handledare

Agneta Jonsson

www.hkr.se

Samlingar i förskola och förskoleklass – En undersökning av hur nio lärare talar om samlingar.

Abstract

Detta examensarbete fokuserar på lärarnas uppfattningar och intentioner kring samlingar i förskola och förskoleklasser. Vi har använt oss av kvalitativa intervjuer och har intervjuat nio lärare på nio olika förskolor och förskoleklasser. Vårt syfte har varit att studera lärarnas sätt att tala om samlingar i förskola och förskoleklass. Vår problemprecisering belyser vad samlingen har för funktion i den pedagogiska verksamheten samt vad lärarna vill att barnen ska lära sig under samlingen. I litteraturgenomgången belyses förutom det sociokulturella perspektivet, samlingens roll i förskolan och förskoleklassen samt olika sätt att se på barns lärande. Efter sammanställning och analys framkom att alla lärare som vi intervjuat håller i mellan tre och femton samlingar per vecka och att samlingarna har tydliga kopplingar till styrdokumentet. Vi har det sociokulturella perspektivet som teoretisk utgångspunkt. I diskussionen har vi framförallt lyft olika beskrivningar av begreppet samling, redskap som konkret material i samlingen och barnens lärande i samlingen.

Ämnesord: Förskola, Förskoleklass, Lärare, Samlingar, Sociokulturellt perspektiv.

Innehåll

FÖRORD	5
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund.....	6
1.2 Syfte	7
1.3 Problemprecisering	7
1.4 Uppsatsens disposition	7
1.5 Avgränsningar och förtydligande	7
2 LITTERATURGENOMGÅNG	8
2.1 Olika forskares definitioner av samlingen	8
2.2 Samlingens roll i förskolan och förskoleklassen	8
2.3 Barnens lärande - enskilt och i grupp.....	11
2.4 Lärande ur olika perspektiv	12
2.5 Sociokulturellt perspektiv	14
3 METOD	16
3.1 Val av metod	16
3.2 Etiska överväganden	17
3.3 Beskrivning av undersökningsgruppen.....	17
3.4 Urval	18
3.5 Intervjuerna	18
3.6 Sätt att bearbeta	19
4 REDOVISNING AV RESULTAT	20
4.1 Lärarnas beskrivningar av begreppet samling.....	20
4.2 Lärarnas mål med samlingarna	20
4.3 Samlingarnas innehåll.....	21

4.4 Samlingen som moment i den pedagogiska verksamheten.....	22
4.5 Redskap för lärande	23
4.6 Analys och kommentarer	24
4.7 Validitet	24
5 DISKUSSION	25
5.1 Metoddiskussion	28
5.2 Förslag på fortsatt forskning.....	29
6 SAMMANFATTNING	30
KÄLLFÖRTECKNING	31
Bilaga 1	34

Förord

Det har varit ett mödosamt arbete men vi är nöjda med både processen och resultatet. Vårt samarbete under arbetets gång har fungerat mycket bra och vi har skrivit allting tillsammans. Vi har delat upp intervjuerna mellan oss och vi har ansvarat för att genomföra fem intervjuer var. Ett stort tack till samtliga informanter för att ni har deltagit i vår undersökning. Även ett stort tack till våra familjer som har ställt upp för oss och stöttat oss under arbetets gång med bland annat korrekturläsning. Vi tackar även vår handledare för all hjälp och stöttning samt våra kurskamrater på handlednings - seminarierna för många värdefulla tips.

Kristianstad hösten 2005.

Krister Bengtsson och

Marie Persson.

1 Inledning

Under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) har vi upplevt att samlingar är en central del i de flesta förskolors verksamhet. Vi ville därför fördjupa oss i detta område och studera lärarnas upplevelser kring samlingen och hur de beskriver just samlingen. Med begreppet ”lärare” avser vi förskollärare såväl som barnskötare, vilka är verksamma i förskola och förskoleklass. Anledningen till att vi valde förskolan och förskoleklassen är att vi i vår Lärarutbildning läser inriktningen ”Lek - utveckling - lärande” (0-6 år) och anser därför att det är viktigt och relevant för vår kommande yrkesroll att studera båda verksamheterna. Vår egen definition av samling är att det är en planerad lärandesituation där en eller flera lärare samlar barnen och har det övergripande ansvaret och där barnen är delaktiga på olika sätt i de olika aktiviteterna som vi utövar tillsammans i en gemenskap. För att skapa oss en bild över samlingens roll och betydelse i förskolans och förskoleklassernas verksamheter har vi använt oss av intervjuer.

1.1 Bakgrund

Vi ser samlingen som ett lärtillfälle för barnen, men även för lärarna. Vi har utgått från ett sociokulturellt perspektiv (som både Roger Säljö och Lev Vygotskij företräder) när vi resonerar kring begreppet lärande. I detta examensarbete utgår vi från de läroplaner som berör förskolan och förskoleklasserna, dvs. Lpfö98 och Lpo94. Vi kopplar följande mål som anges i Lpfö98 till det innehåll samlingar kan ha: ”Förskolan skall sträva efter att varje barn: utvecklar självständighet och tillit till sin egen förmåga, utvecklar sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar samt utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp.” (Lpfö98, 1998:12 f). Vi vill även belysa begreppet kunskap och på vilka sätt detta kommer till uttryck och uppnås i samlingarna. I både Lpo94 och Lpfö98 står det följande om just detta: ”Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former - såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet - som förutsätter och samspekar med varandra.” (Lpo94, 1994: 8 och Lpfö98, 1998:10).

Vi anser att det är viktigt att vi som lärare har god kännedom om de yrkesetiska principerna vi har att arbeta efter. Lärarförbundet (2001) tar upp de yrkesetiska

principerna för lärarna vilka belyser det uppdrag lärarna har och att vi alltid ska sätta barnet/barnen i centrum och även att barnens lärande ska fokuseras. De tar upp att lärarna möter barnen i olika sammanhang och i olika situationer, både barnen som enskilda individer och barnen som ett kollektiv. Detta kan stundtals vara komplicerat för lärare som har en skyldighet att kunna möta individen såväl som gruppen. De yrkesetiska principerna poängterar även att:

Lärare ansvarar, självständigt och tillsammans med andra, för det pedagogiska uppdraget och vinnlägger sig om att skapa de bästa förutsättningarna för elevernas lärande[...]Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning ta ansvar inte bara för att eleverna lär, utan också för vad de lär (Läraryrket, 2001:130).

1.2 Syfte

Som vi tidigare nämnt anser vi att samlingar utgör en central del i förskolans och förskoleklassernas verksamheter. Vi ville studera lärarnas sätt att tala om samlingar i förskola och förskoleklass. Vi ville också veta vilka intentioner lärarna har med att ha samlingar.

1.3 Problemprecisering

- Vilka intentioner har lärare i förskola och förskoleklass med att ha samlingar?
- Vad har samlingen för funktion i den pedagogiska verksamheten?
- Vad vill lärarna att barnen ska lära sig under samlingen?

1.4 Uppsatsens disposition

Vi har valt att lägga upp vårt arbete på följande sätt: I kapitel 2 bearbetas olika källor under rubriken "Litteraturgenomgång" med fokus på samlingens roll i förskolan och förskoleklassen och det sociokulturella perspektivet. I kapitel 3 belyser vi vår metod och vår undersökningsgrupp. Resultatet av vår undersökning samt analys av densamma finns i kapitel 4. Diskussion, metoddiskussion och förslag på fortsatt forskning har vi lagt under kapitel 5. I kapitel 6 finns sammanfattningen och sist har vi källförteckningen och intervjufrågorna som bilaga.

1.5 Avgränsningar och förtydligande

Vi har valt att begränsa oss till att se samlingens betydelse utifrån lärarnas perspektiv eftersom vi själva läser till lärare och snart ska kunna inta ett lärarperspektiv med fokus på varje barns bästa. Med *samling* menar vi de planerade tillfällena då lärarna samlar ihop barnen för att utföra någon form av aktivitet.

2 Litteraturgenomgång

Litteraturgenomgången belyser den tidigare forskning som finns i ämnet: samlingens roll i förskola och förskoleklass, barnens lärande - enskilt och i grupp samt olika teorier och olika forskares syn på lärande.

2.1 Olika forskares definitioner av samlingen

Rubinstein Reich definierar samlingen på följande sätt:

Med samling avses när en grupp barn och vuxna i förskolan sitter samlade, oftast i en cirkel, och har gemensamma aktiviteter under ledning av en eller flera vuxna. Den är ett regelbundet återkommande moment i förskoleverksamheten och hålles på en bestämd plats och på en bestämd tid (Rubinstein Reich, 1996:8).

Granbergs (1999) definition av samling liknar den som Rubinstein Reich ger, men Granberg tar även upp att samling på hebreiska betyder koncentration.

Vi har i arbetet valt att fokusera på dels vår egen definition av samling och dels Rubinstein Reichs definition.

2.2 Samlingens roll i förskolan och förskoleklassen

Det finns en del amerikanska undersökningar vilka belyser samlingen i förskolan. En del av dem tar Rubinstein Reich (1996) upp i sin bok vilken helt är ägnad åt samlingarna i förskolan. Fokus i dessa undersökningar ligger på samlingen som ett tillfälle för att stimulera barnens sociala samspel och dess regler. De sociala reglerna varierar under samma samling, de ändras och förnyas med tiden och med olika moment som förekommer i samlingen. Vi menar att exempel på detta kan vara att under frukten ska barnen sitta stilla och under rytmiken ska de vara aktiva i exempelvis rörelsesånger. Rubinstein Reich (1996) ser samlingen som en av förskolans traditioner. Även att sitta i cirkel är en gammal tradition och är ett jämlikt, demokratiskt och socialt sätt att mötas på. Samlingen, både till form och innehåll och även traditionen att sitta i cirkel, härstammar från Friedrich Fröbel (1782-1852) och hans barntädgårdar "Kindergarten" som uppstod år 1840.

Granberg (1999) tillägnar en hel bok åt småbarnsmetodik. I ett kapitel i denna bok tas samlingar för de yngsta barnen, 1-3 åringar upp. Granberg (a.a.) tar upp att andra begrepp för samling kan vara möte, träff eller grupp och menar även att trots att samlingen är en liten del av förskolans verksamhet är den ändå värdefull för till exempel individen och gruppen. Granberg menar vidare att: "Samlingens utformning påminner om undervisning och ses därför som en del i skolförberedandet" (Granberg, 1999:67). Davidssons (2002) studie belyser integrationen mellan förskola och skola. Hon har studerat fyra arbetslag på två skolor och sammanställt hur de arbetar för att synliggöra på vilka sätt traditionerna i förskola och skola integreras. Davidsson tar även upp att samlingen kan vara ett redskap för integration mellan förskola och skola. Hon hävdar också att i den studie hon har genomfört har förskolan främst två syften med att ha samling, nämligen att dels förmedla ett kunskapsinnehåll där den enskilda lärarens kompetens i yrket är av avgörande betydelse. Och dels att gruppen ska känna samhörighet och glädje med att vara tillsammans i en samling där innehållet varierar från gång till gång. Samlingarna som nämns i Davidssons studie är relativt flexibla vad gäller innehållet, dock finns det vissa moment som återkommer regelbundet, till exempel: upprop, sånger och lekar. Även Skolverkets rapport (2001): *Att bygga en ny skolform för 6-åringar*, tar upp integration och samverkan mellan förskoleklass, grundskola och fritidshem. Att utveckla barnens läs- och skrivförmåga och bidra till ett livslångt lärande ses av Skolverket som en av förskoleklassens främsta uppgifter. Vi menar att samlingen kan vara ett tillfälle till att stimulera barnens läs- och skriftspråk, på olika sätt. Skolverket anser också att det är viktigt att som lärare skapa möjligheter för barnen att lära sig läsa och skriva, både formella och informella situationer. De ger flera olika exempel på vad lärarna kan låta barnen få göra när de ägnar sig åt skriv och lässtimulerande aktiviteter. Några exempel som ges är: olika pedagogiska spel, sagoläsning, bokstavsinlärning samt olika övningar i språklig medvetenhet. (a.a)

Pramling Samuelsson & Mauritzson (1997) har skrivit kunskapsöversikten: *Att lära som sexåring* och belyser vikten av att lärare uppmuntrar barnen att ställa frågor eftersom detta är ett bra tillfälle för barnen att lära sig. Vi menar att samlingen kan vara ett utmärkt tillfälle till att låta barnen ställa frågor, både till läraren och till varandra. Pramling Samuelsson & Mauritzson (a.a.) tar upp Vibeke Berg som skiljer på vilka frågor barnen i förskoleklassen ställer sig: orienterade frågor respektive kunskapssökande frågor. De kunskapssökande frågorna ger lärarna en bild över vad

barnen vill veta om världen, medan de orienterade visar vilka behov av trygghet och identifikation som de olika barnen har. Berg hävdar också att vardagsaktiviteter och aktiviteter som knyter an till barnens erfarenheter är det som barnen i förskoleklassen har störst behållning av.

Rubinstein Reich (1996) menar att det är viktigt att reflektera över när på dagen samlingen hålls. Hon skriver följande om just detta: ”Samlingsstunden bör äga rum först efter någon timmes fri sysselsättning, eftersom barnen när de kommer på morgonen är fyllda av verksamhetsbegär som de behöver få utlopp för.” (Rubinstein Reich, 1996:34) Hon hävdar även att samlingen kan vara ett tillfälle för metakognitiva samtal, alltså reflektion av sitt eget tänkande, både hos barnen och hos lärarna. Vi menar att samlingen förutom att vara ett tillfälle för diskussion även kan vara en rutin i förskolan och förskoleklassens vardag. Dion Sommer (1996) tar upp hur starkt präglad av rutiner egentligen en förskolas vardag är. Sommer nämner samlingen som en sådan rutin, leken som en annan. De olika rutinerna skapar ett mönster i verksamheten och kan skapa trygghet för barnen och en förutsägbarhet för alla som verkar inom verksamhetens ramar.

Tidningen förskolan (nr.6, 2003) tar upp hur en samling och olika former av språklekar kan se ut i en förskoleklass. De poängterar även att i samlingen kan barnen lära sig något, exempelvis bokstäver och siffror, utan att veta att de lärt sig något och utan att tänka på samlingen som ett lärande tillfälle. Lärarna i den nämnda förskoleklassen ser på samlingen som ett utmärkt tillfälle att genom lek och ett glädjefyllt arbetssätt låta barnen få kännedom om olika begrepp och moment i till exempel svenska eller matematik. Att känna trygghet i en grupp stärker barnens självkänsla och är en viktig faktor som bidrar till barnens lärande i allra högsta grad. Även Kihlström skriver om individfokuserat och gruppfokuserat arbete i förskolan och menar att: ”Förskollärarna anser att när de inriktar sig på gruppen måste barnets fria vilja begränsas. Det enskilda barnet får stå tillbaka för gruppens behov” (Kihlström, 1998:36). Varierande arbetsmetoder används för att arbetet ska fungera bra. Lärarnas kompetens och intentioner sammanstrålar till en förmåga för att ta till vara på barnens intresse och tidigare erfarenheter.

Williams m.fl. (2000) hävdar att om barnen ska kunna lära sig av varandra så har lärarna i förskola och skola en mycket viktig roll. De måste skapa möjligheter för samlärande, både fysiska och psykiska sådana. Vilja att barnen samarbetar och lärarens egna syn på samarbete är två mycket viktiga faktorer. Vi menar att samlingen kan vara ett arbetssätt för att underlätta barnens samarbete och samlärande, men det behöver nödvändigtvis inte vara så.

2.3 Barnens lärande - enskilt och i grupp

Johansson & Pramling Samuelsson (2003) hävdar följande om den sociala processen i lärandet:

Barn lär av vuxna och andra barn i sin omgivning, genom att titta, lyssna, samspela. I förskolan kan det ibland finnas en tveksamhet eller rentav en negativ inställning till att barn tittar på varandra – detta uppfattas som att härma. Men barn kan inspireras av varandra, utmanas av varandra och lära av varandra (Johansson & Pramling Samuelsson, 2003: 116).

Vi anser att lärarna i förskolan och förskoleklassen arbetar mycket med att skapa ett bra gruppklimat där samarbete och hänsyn är två viktiga grundstenar. Lärarna måste även ta hänsyn och stärka det enskilda barnets självkänsla. Svaleryd (2004) tar upp hur viktigt varje barns självbild är för att skapa en trygghet dels i sig själv och dels för gruppen som helhet. Detta för att barnen ska veta att lärarna ser dem och att alla är lika värda. Norell Beach (1995) skriver om hur detta kan göras och hävdar att för att skapa ett godtagbart gruppklimat krävs det att lärarna aktivt jobbar för att skapa gemenskap och tillhörighet mellan barnen och mellan barnen och lärarna. Vi menar att den sociala omgivningen och att lärarna ser individen såväl som gruppen har stor betydelse för barnens lärande, men även att den omgivande miljön har stor påverkan. Enligt Björklid (2005) har miljön i förskolan och förskoleklassen stor betydelse för om barnen stimuleras i sitt lärande eller ej. Miljön kan även främja den utmaning lärandet innebär och kan även underlätta lärandet. Vikten av en varierad pedagogisk miljö tas också upp där miljön absolut inte får vara ”statisk”, utan ska kunna vara flexibel, utmanande och ska kunna ändras efter de behov och möjligheter som finns. Alla utrymme i förskolan eller förskoleklassens byggnad ska kunna användas varje dag. Vi menar att samlingen kan hållas i förskolans och förskoleklassens olika utrymmen beroende på vilken form av samling som lärarna har just för dagen.

Fagerli m.fl. (2001) hävdar att

Förutom social kompetens är motivationen en mycket viktig förutsättning för ett bra och effektivt lärande. Motivationen är en inre drift till att lära (kraft) som inriktar och upprätthåller lärandet. Varje barn måste känna att det får stöd, särskilt under den första tiden i skolan. Det främjar lärandet om barnet får stöd på följande punkter: att det får höra till, att det kan och vet mycket, och att det själv klarar av mycket (Fagerli. m.fl. 2001:157).

Johansson & Pramling Samuelsson (2003) anser att: ”Frågan är inte om man lär, utan vad man lär och hur detta går till, samt hur detta lärande används.” (Johansson & Pramling Samuelsson, 2003:117) De menar att det inte går att undvika att lära.

2.4 Lärande ur olika perspektiv

I Williams m.fl. (2000) tar författarna upp Pramling Samuelsson som har utvecklat en utvecklingspedagogik som går ut på att barnen samarbetar och lär av varandra. Denna utvecklingspedagogik utgår från en fenomenografisk forskningsansats, vilket innebär att läraren utgår från barnens förståelse. När lärare arbetar utifrån en fenomenografisk utvecklingspedagogik behöver de ha kunskap om hur barn tänker, besitta förmågan att utnyttja den mångfald som barnens tankar utgör samt kunna skapa lärande situationer där barnen får olika former av stimulans. Williams m.fl. hävdar följande om lärarens uppgift i utvecklingspedagogiken: ”Medvetande och tänkande är alltid ett medvetande och tänkande om något, och lärarens uppgift är att arbeta med hur detta något gestaltar sig i barns perspektiv och göra omvärlden mer synlig för barnet” (Williams m.fl. 2000:56). Det finns ett flertal olika perspektiv på lärande men här väljer vi att kort kommentera följande teorier: Behaviorism, Kognitivism och Situationism, utifrån Säljö (2000). För ungefär hundra år sedan uppstod den behavioristiska teorin eller den så kallade formaliserade undervisningen. Den behavioristiska teorin innebär att eleven är passiv mottagare av kunskaper som förmedlas av läraren. Behaviorismen ser på lärande som ett förändrat beteende. En av förespråkarna till denna teori var B.F. Skinner. (Säljö, 2000) Vi anser att i en samling som har sina rötter i en behavioristisk teori har läraren i förväg bestämt exakt vad samlingen ska innehålla och vad barnen ska lära sig. Barnen är inte delaktiga på något sätt, utan de ska passivt ta emot den kunskap som läraren förmedlar till dem. Säljö (2000) menar vidare att efter behaviorismen kom för ungefär femtio år sedan kognitivismen eller den så kallade funktionaliserade undervisningen. Kognitivismen fokuserade på att eleven är aktiv och kreativ och kan på egen hand och tillsammans med andra tillägna sig kunskaper. De kognitiva teorietikerna ser på lärande

som en förändrad förståelse. Jean Piaget var en av företrädarna inom den kognitiva teorin. Jean Piaget (1896-1982) var en schweizisk utvecklingspsykolog och pedagog som hävdade att barnen gör sina egna erfarenheter. Lärarna bör inte ge barnen svaren utan vägarna och redskapen för att komma dit. Piaget utgår från olika utvecklingsnivåer och stadier, alltså olika ”trappsteg” som han följer helt. Han menar också att utveckling kommer inifrån den enskilda individen. Sträng & Persson (2003) belyser följande:

Lärande är enligt Piaget ett resultat av en växelverkan mellan barnet där det befinner sig i ett utvecklingsstadium och omgivningen. Omgivningen ger barnet information, barnet tolkar och undersöker omgivningen närmare, omgivningen ger ytterligare information och på detta sätt sker lärandet. (Sträng & Persson 2003:23f)

Sträng & Persson (2003) tar även upp Piagets synsätt på kunskapsutveckling. Piaget menar att lärarens fokus ska ligga på barns tankar kring det som är grundläggande i aktiviteten och att undervisningen med fördel kan vara förändringsbar och att barnen kan arbeta i olika verkstäder. Vi menar att en samling i den kognitiva teorin lägger stor vikt vid att barnen själva är aktiva och tillsammans med andra konstruerar kunskap. Vi anser att ett exempel kan vara att barnen själva får berätta sin upplevelser och erfarenheter av en viss händelse och får samtidigt andra infallsvinklar och perspektiv än sina egna. Ungefär på 1980-talet framträdde situationismen vilket innebär förändrat deltagande. Ett annat begrepp för situationism är ett sociokulturellt perspektiv. Vygotskij ses som en av företrädarna till det sociokulturella perspektivet. Lev Vygotskij, rysk psykolog och pedagog, levde under åren 1896 till 1934. Vygotskij var liksom Piaget kunskapsteoretiker. Fokus läggs på språket och kommunikationens betydelse, socialt samspel och att inlärningsprocessen är starkt påverkad av kulturen och miljön. Vygotskij talar om att vi lär så länge vi lever, alltså ett livslångt lärande. Sträng & Persson (2003) tar upp Vygotskij och hans synsätt på lärande: ”Problemet är, säger Vygotskij (1978), att vi aldrig vet när det ’går upp ett ljus’ för barnet. Vi kan helt enkelt aldrig planera för vad barnet ska lära sig” (Sträng & Persson, 2003:38). Lärande för Vygotskij är att vi tillsammans med andra utvecklar förnuftet och blir tänkande och självständiga individer. Angående barns utveckling menar Vygotskij att utvecklingen kan ses som en trappa där möjligheten att klara av allt svårare moment ökar. Detta är ingenting som sker automatiskt utan det utvecklar barnen i gemenskap med andra. Williams (2001) tar upp Vygotskij, som hävdar: ”What a child can do with assistance today she will be able to do by herself tomorrow” (Williams, 2001:37 efter Vygotskij, 1978:87) Anledningen till att vi valde att fördjupa oss i det sociokulturella perspektivet

var att vi anser att samlingen kan vara ett sådant kollektivt sammanhang som Säljö (2000) tar upp. Det sociokulturella perspektivet på lärande tas även upp i nästa kapitel.

2.5 Sociokulturellt perspektiv

Något som studeras i ett sociokulturellt perspektiv är hur kunskaper förs över från en generation till en annan. Förskolans uppdrag, vilket belyses i läroplanen för förskolan, Lpfö98, är att: ”överföra ett kulturarv - värden, traditioner och historia, språk och kunskaper - från en generation till nästa.” (Lpfö98, 1998:9)

Vi menar att i samlingen kan barnen få möjlighet att uttrycka sina idéer och åsikter och samtidigt få möjlighet att se andra perspektiv och lära av varandra. Säljö (2000) hävdar att kunskapsutvecklingen i ett sociokulturellt perspektiv ligger i samspelet mellan människor, alltså kunskapsutvecklingen sker i kollektiva sammanhang. Vi anser även att samlingen kan vara ett sådant kollektivt sammanhang. Sträng & Persson (2003) tar upp två olika sociala kontexter, nämligen den fysiska och den kommunikativa. En kommunikativ kontext kan här vara till exempel ett samtal i en samling. Sträng & Persson (a.a.) tar även upp att tänkandet i ett sociokulturellt perspektiv utvecklas från att vara ett samtal mellan olika människor till att vara ett samtal inom en och samma individ. Kommunikationen är enligt Säljö (2000) en central del i det sociokulturella perspektivet. ”Det är genom kommunikation som sociokulturella resurser skapas, men det är också genom kommunikation som de förs vidare” (Säljö, 2000:22). Säljö (a.a.) anser att språket innehåller ett antal dolda värderingar, attityder och påståenden. Det finns en viss skillnad mellan kommunikation och språk. Kommunikation är något människor gör, sysselsätter sig med, språket är mer som en helhet. Språket är komplicerat och den som lär sig ett språk har många komponenter och faktorer att lära sig och ta hänsyn till. Säljö belyser: ”Språket är samtidigt ett kollektivt, interaktivt och individuellt sociokulturellt redskap. Det är därför det kan fungera som en länk mellan kultur, interaktion och individens tänkande” (Säljö, 2000:87). Redskap och verktyg, både fysiska och mentala sådana, så kallade artefakter belyses väl av Säljö (2000). De fysiska och mentala artefakterna ligger relativt nära varandra. Artefakterna hjälper och möjliggör det för barnen att lättare förstå sin omvärld och detta görs genom samspel med andra, i all kommunikation och i alla kollektiva sammanhang. Med hjälp av artefakterna kan människor hantera olika situationer, lösa diverse problem och delta i sociala verksamheter på ett helt annat sätt än de annars skulle ha gjort. I samlingen

anser vi att artefakter kan vara till exempel: flanosagor, konkret material och sång - språkpåsar. Granberg (1999) tar också upp olika redskap som lärare kan använda sig av när de håller i samlingar. Granberg hävdar att småbarn får ingenting ut av abstrakta diskussioner och kan inte heller skapa sina egna inre bilder utan hjälp och stöd från något konkret. Granberg menar även att: "Ord och bild bör komplettera varandra så att de auditiva intrycken förstärks visuellt med konkret material, tredimensionella figurer, flanobilder, diabilder och bildkort" (Granberg, 1999:68).

3 Metod

I metoddelen tar vi upp vårt val av metod, beskrivning av undersökningsgruppen, intervjufrågorna samt hur vi har bearbetat vårt material.

3.1 Val av metod

Vi strävade efter att få fram lärarnas uppfattning om samlingens betydelse i förskolans och förskoleklassens verksamhet och har därför intervjuat lärare på nio olika förskolor / förskoleklasser för att få en bild över vad de säger och vilka intentioner lärarna har med att ha samlingar. I vår uppsats finns det en tabell över informanterna för att tydligare uppmärksamma de som deltar i vår undersökning.

Trost (2005) tar upp kvantitativa respektive kvalitativa metoder på följande sätt:

Kvantitativa data ses vanligen inte alls med misstänksamhet – tvärtom vill beslutsfattare ha siffror och helst skall de vara baserade på stora och slumpmässiga urval. Kvalitativa data däremot möts ofta av misstänksamhet då de bygger på små urval och de på inga sätt är representativa för befolkningen i statistisk mening. (Trost, 2005:16)

Vi har trots detta valt att använda oss av kvalitativa intervjuer eftersom vi ansåg att det var mest relevant med hänsyn till vårt syfte: att få lärarna att tala om samlingarna. Säljö (2000) hävdar följande om intervjuer:

Vad vi får reda på genom att ställa en fråga i en intervju är just vad individen - i den aktuella situationen och givet de villkor man uppfattar gälla - finner rimligt och önskvärt att säga och/eller vad man i hastigheten kommer på. [...] Dessa säger bland annat att om man får en fråga, så svarar man. Och man gör detta oavsett om man någonsin har tänkt på det som frågan gäller eller inte. Interaktivt sett kostar det mindre att svara (och kanske säga något man inte är särskilt övertygad om) än att inte säga något alls (eller att säga att man inte är intresserad eller bryr sig om just den frågan). (Säljö, 2000:115 f.)

Just detta att de oftast svarar på frågan även om de inte har reflekterat över det tidigare, ansåg vi var viktigt att tänka på när vi gjorde våra intervjuer med våra informanter. Därför kan en del av informanternas svar bli ”spontana”, dvs. det de tänker på här och nu.

Denscombe (2000) skriver om semistrukturerade intervjuer, som vi har använt i vår undersökning, där informanterna använder sina egna ord och där frågorna och svaren är öppna. Vi har använt personliga intervjuer som enligt (a.a) är den mest förekommande formen av semistrukturerade intervjuer. Personliga intervjuer innebär att informanten

och forskaren möts. Denna formen av intervju är populär eftersom ett möte mellan två personer är relativt lätt att anordna. (a.a).

Intervjuerna spelades in på en bandspelare och transskriberades därefter. Både Kvale (1997), Trost (2005) och Denscombe (2000) menar att bandspelaren har både för och nackdelar. Att allt det auditiva registreras på bandet, medan det visuella inte kommer med. Denscombe (2000) beskriver följande fördelar med intervjuer: informationen från intervjuerna blir relativt djupa och detaljerade, att genomföra intervjuerna kräver bara enkel utrustning, intervjuerna är flexibla och till exempel undersökningens ändamål går att ändra under intervjun. Följande nackdelar med intervjuer belyses av (a.a.): att intervjuerna är tidskrävande vid till exempel transkribering, det är inte självklart att det som informanterna säger nödvändigtvis är sanningen, informanten kan bli hämmad av bandspelarens inverkan och själva situationen blir då tillgjord. Vi håller med Denscombe om att intervjuerna var relativt tidskrävande, speciellt vid utskrift av intervjuerna. Vi upplevde det dock inte som om att informanterna blev negativt hämmade av bandspelarens närvaro.

3.2 Etiska överväganden

Vetenskapsrådets rapportserie (2005) ”Vad är god forskningssed?” tar upp hur vi på bästa sätt kan skydda informanten. Vi strävade efter god forskningssed genom att ge informanten information om vår studie, att få deras samtycke, att behandla vårt material konfidentiellt och dessutom tydliggjorde vi för informanten hur vårt material kommer att användas. Trost (2005) ifrågasätter Kvale (1996) som hävdar att intervjuaren bör berätta för informanten vilka för och nackdelar det kan innebära för informanten att delta i intervjun. Trost anser inte att intervjuaren ska berätta detta för informanten eftersom intervjuaren inte vet vad intervjun kan medföra. Vi valde att inte berätta för informanterna vilka eventuella för och nackdelar det skulle medföra i och med att vi inte heller visste vad det skulle innebära.

3.3 Beskrivning av undersökningsgruppen

Vi har intervjuat en lärare per förskola / förskoleklass och vi har ansvarat för att genomföra fem intervjuer var. Undersökningen omfattar dock endast nio lärare på nio olika förskolor, eftersom en av lärarna som var tillfrågad, i sista stund tackade nej till intervjun på grund av tidsbrist. Samtliga lärare vi har intervjuat är utbildade

förskollärare. Vi kallar lärarna för ”lärare 1”, ”lärare 2” osv. Slumpen medförde att vi intervjuade två lärare i förskoleklass och sju lärare på olika förskolor. Vi vill poängtera, utifrån vårt syfte, att vi inte har för avsikt att jämföra lärarnas sätt att tala om samlingen utifrån vilken verksamhet de arbetar i, utan det är samlingen i sig som är i fokus.

Lärare:	Avdelning:
Lärare 1	Förskoleklass
Lärare 2	1-3 års avd.
Lärare 3	1-3 års avd.
Lärare 4	3-5 års avd.
Lärare 5	Förskoleklass
Lärare 6	1-3 års avd.
Lärare 7	1-3-års avd.
Lärare 8	3-5 års avd.
Lärare 9	1-5 års avd.

3.4 Urval

Vi tillfrågade lärare som vi har kommit i kontakt med under vår utbildning och som vi vet är engagerade och kunniga samt håller i samlingar. Vi eftersträvade en variation hos lärarna, vad gäller ålder på barnen på deras respektive avdelningar. Anledningen till detta var att vi ansåg det viktigt och relevant för vår kommande yrkesroll att studera båda verksamheterna och samtidigt få en variation i materialet.

3.5 Intervjuerna

Vi har försökt att formulera så relevanta och öppna frågor som möjligt med hänvisning till vårt syfte. Se bilaga 1 för fullständiga intervjufrågor. Innan vi startade bandspelaren så samtalande vi allmänt med informanten, talade om vad frågorna och studien handlade om och informanterna fick ta del av intervjufrågorna för att avdramatisera situationen och ta bort fokus från bandspelaren. Intervjuerna ägde rum i informanternas respektive verksamheter, i avskilda rum där vi fick möjlighet att tala ostört. Detta för att vi ville att det skulle bli bekvämt och avslappnat för informanterna. I genomsnitt varade intervjuerna i 20 minuter.

3.6 Sätt att bearbeta

Vi har noga läst igenom samtliga transkriberade intervjuer och hittat mönster, likheter och olikheter i informanternas svar. Utifrån dessa mönster har vi sedan kategoriserat resultatet i olika tema. Vi har valt att inte ha lärarnas respektive nummer med i den löpande texten, men däremot ha numret med när vi citerar en specifik lärare.

4 Redovisning av resultat

Här redovisar vi det resultat vi fick fram från vår undersökning. Utifrån vårt syfte och problemprecisering har vi kategoriserat materialet i olika teman som vi anser är relevanta att belysa. Vår problemprecisering är som vi tidigare nämnt följande: Vilka intentioner har lärare i förskola och förskoleklass med att ha samlingar? Vad har samlingen för funktion i den pedagogiska verksamheten? samt Vad vill lärarna att barnen ska lära sig under samlingen? Under detta kapitlet belyser vi hur lärarna beskriver begreppet samling, lärarnas mål med samlingarna, samlingarnas innehåll, samlingen som moment i den pedagogiska verksamheten samt vilka redskap som lärarna använder för att stimulera barnens lärande. Kapitlet avslutas med kommentarer och analys av resultatet samt validitet.

4.1 Lärarnas beskrivningar av begreppet samling

Lärarna har relativt liknande definitioner vad gäller begreppet samling. De menar att samling kan vara en lärsituation, att de sitter tillsammans och gör någonting gemensamt. Samlingen är en bra start och lärarna berättar vad som ska hända under dagen. Det blir en stunds gemenskap och en trevlig samvaro där de kontrollerar vilka som är närvarande och inte. Samlingen kan även vara ett bra tillfälle för att introducera ett nytt tema eller diskutera ett pågående. Lärarna har samling med alla barnen samtidigt eller uppdelade i mindre grupper. På följande sätt beskriver Lärare nr. 1 samlingen:

”Det kan vara när vi sitter tillsammans och jag pratar om vad som ska hända under dagen och att jag ropar upp barnens namn, men sedan kan det även gälla om vi har ett tema som vi pratar om”.

4.2 Lärarnas mål med samlingarna

Lärarnas mål är att barnen lär sig lyssna på varandra, att de ser varandra och lär sig att visa respekt och hänsyn för varandra men även att barnen ska känna sig delaktiga i gruppen. Lärare 1 anser att det är viktigt att barnen får:

”tycka olika om saker och ting, för alla tycker inte likadant”.

Lärarna menar även att det är viktigt att barnen lär sig varva ner, vänta på sin tur, få lov att tala till punkt, att barnen ska räkka upp handen när de vill säga någonting och att barnen ska kunna sitta en liten stund och vara lite koncentrerade. Lärare nr. 4 sade följande:

” såna saker tycker jag är viktigt, det primära är koncentration, hänsyn och respekt”.

Lärarna vill också förbereda barnen för skolan, att barnen vågar prata själv, tro på sig själv, tro på att det jag säger är lika viktigt som andras tyckande, och att barnen vågar beröra varandra. Det är viktigt att barnen har roligt och att samlingen ska vara trevlig. Lärarnas vill också att barnen ska förstå innehållet i det tema de arbetar med till exempel lära sig lite fakta om stenåldern och att barnen känner igen olika frukter, blommor, djur och bokstäver som läraren visar dem. Lärarna vill vidare att barnen ska träna sig på att lyssna på en saga och lära sig några sånger. Att stimulera språket, både det talade och skrivna och barnens kroppsuppfattning ses också som mycket viktigt. Samlingen kan också vara ett tillfälle då färger, räknesätt och begreppsbildning tas upp. En av lärarna har berättarteknik som mål för sina samlingar, att barnen ska utveckla sitt berättande inför andra, att de ska kunna prata så att alla förstår vad de säger.

4.3 Samlingarnas innehåll

Mest förekommande är att lärarna har fem samlingar per vecka, alltså en samling varje dag. I vår undersökning finns det även lärare som har tre respektive femton samlingar per vecka. Många av de lärarna vi har intervjuat serverar frukt vid samlingarna. Under samlingen berättar lärarna vad som ska hända under dagen. De ropar upp barnens namn, ställer frågor till dem, och om barnen har något att berätta så får de tillfälle och möjlighet till att göra det. Lärarna visar barnen olika sorters frukter och diskuterar likheter och skillnader vilket medför att barnen känner igen frukterna. Eller pratar de om bokstäver och siffror och att de lär sig känna igen dem. Ett moment som är vanligt förekommande hos våra informanter är sång och musik i olika former, liksom rim och ramsor. Lärare nr. 7 berättar om sitt sätt för att göra barnen delaktiga vid val av sånger:

”Ibland har vi fiskedamm där vi fiskar upp sångerna istället, vi har lite olika sångtekniker”.

Andra moment kan vara rörelselekar, andra lekar och någon form av praktiskt arbete. Samlingen kan även vara ett tillfälle för att träna barnens jaguppfattning till exempel: var bor jag ?, vem är min familj?, vad är mitt telefonnummer? Ofta räknar lärarna tillsammans med barnen, hur många barn som är närvarande. Samlingen kan vara ett tillfälle för lärarna och barnen att bearbeta ett tema. I en av förskoleklasserna tas almanackan upp som ett redskap för att främja barnens skriftspråk, genom att ett barn i taget får skriva något som ska hända under dagen på almanackan. Detta genomförs genom att alla barnen hjälps åt med att ”komma på” vilka bokstäver som ska finnas med i de olika orden.

Färger, rörelser och kroppsuppfattning kan på ett naturligt sätt komma in i samlingen. En lärare berättar om namnkort som hon hänger upp på väggen som barnen efterhand får gå och ta. I samband med detta får barnen även leta upp sin begynnelsebokstav antingen på väggen eller på golvet så att de så småningom lär sig sitt namn. En del av lärarna framhåller sitt arbete med att få barnen att känna samhörighet, lära känna varandras namn och känna att de är en grupp, genom att till exempel sjunga tillsammans. En av våra informanter berättar om att barnen har gjort sina egna trivselregler vid en av hennes samlingar. En annan av lärarna framhåller att samlingen kan vara uppbyggd utifrån läroplanens olika mål och syfte. Att det är läroplanen som är ramen för samlingen men att barnens tankar och erfarenheter styr innehållet. Lärare nr. 9 sammanfattar sin syn på vad innehållet i samlingen kan vara, på följande sätt:

”Det kan vara alltifrån språk, matte, motorik eller berättarteknik, man kan lägga in väldigt mycket i den här samlingen”.

En av lärarna framhåller berättarteknik som ett viktigt moment i samlingen, att alla ska lyssna på varandra, att alla barn ska komma till tals, att barnen ska lära sig att tala tydligt och att det är viktigt när barnen berättar att de berättar så att andra orkar lyssna.

4.4 Samlingen som moment i den pedagogiska verksamheten

Enligt lärarna lägger samlingen en grund för barnen och samlingen kan inverka lugnande på en del av barnen. En av lärarna poängterar även att samlingen kan hjälpa barnen att varva ner en liten stund mitt i den fria leken. Samlingen kan vara ett tillfälle som hjälper lärarna att se och bekräfta det enskilda barnet såväl som gruppen. Även att

upptäcka barnen under den stunden och ha koll på hur barnen mår. Läraren kan förmedla någonting till hela gruppen samtidigt. Lärare nr. 9 anser följande:

”Jag tror att den (samlingen) främjar barnens utveckling egentligen kanske lika mycket som resten utav dagen, därför att dagen är ju en resa i barnens liv”.

En av lärarna säger att det första de gör när alla barnen har kommit är att ha samling. Barnen är bra på olika saker och kan genom samtal med varandra på samlingen dela med sig av sin kunskap och sina färdigheter till resten av gruppen. En av lärarna lyfter den gemensam sångsamlingen som förskolan har regelbundet. Lärarna kan se barnens utveckling och lära sig mycket om barnen genom samlingen. Samlingen kan också vara en förberedelse för skolan och resten av livet som några av lärarna uttryckte det.

4.5 Redskap för lärande

Berättarsten och berättarboll kan användas som konkret material för att få barnen att lyssna på varandra och lära sig att en i taget ska prata. Lärare nr. 4 sade följande:

”berättar genom en berättarsten som skickas runt, att då berätta om sig själv om precis vad man vill och även kunna lyssna på andra när de berättar”.

Några av lärarna använder sig av almanacka, där de pratar om vilken dag, månad, år osv. det är så att barnen får kännedom om detta. Att barnen äter frukt är mycket vanligt förekommande och att lärarna och barnen även diskuterar vilka slags frukt det är. En del samlingar innehåller någon form av saga. Det kan vara flanosaga eller sagor som berättas utifrån en sagopåse. När de sjunger sånger kan en sångpåse eller sångkort vara till god hjälp för att konkretisera sångerna för barnen. Några lärare använder namnkort i olika former och sammanhang för att barnen så småningom ska kunna känna igen sina namn och det är även en början till att läsa och skriva. Kreativt material såsom lera och färg kan också användas på samlingarna. En av lärarna berättar att de ibland brukar göra något kreativt tillsammans på samlingen med hjälp av olika material. En annan av lärarna använder ett språktroll för att genom lek introducera och bearbeta olika ord och begrepp och därigenom tränar hon barnens språk. Här är det barnen i första hand som väljer vilka ord som ska tas upp.

4.6 Analys och kommentarer

Våra informanternas svar är rätt så lika varandra. De anser alla att samlingen är en viktig del, men inte den viktigaste, i förskolans och förskoleklassens verksamheter. Antal samlingar som de håller i varierar från tre till femton samlingar per vecka med ett varierande innehåll. Den läraren som håller i femton samlingar per vecka, alltså tre per dag är verksam i en förskoleklass och har samlingarna för att strukturera upp dagen. De har en samling på morgonen, en samling innan middagen och en samling som avslutning på dagen. En hel del redskap används i de olika samlingarna för att förstärka innehållet. Genom att använda sig av olika redskap och anamma ett varierat arbetssätt under samlingen där olika moment avlöser och kompletterar varandra anser vi att lärarna uppfyller de mål i läroplanerna, Lpfö98 och Lpo94, som vi tidigare beskrivit under kapitlet bakgrund. Vi kan utifrån resultatet tydligt se att lärarnas mål kan delas upp i dels allmänna mål: vad lärarna vill att barnen ska lära sig på sikt och vad de arbetar med vid varje samling och dels innehållsliga / aktivitetsmål: vad läraren vill att barnen ska lära sig under en speciell samling. Samlingen kan under dagen vara en fast punkt och utgöra en del av den övriga verksamheten. I våra informanternas svar ser vi tydligt vilka intentioner de har med att hålla i samlingar, vilken funktion som samlingarna utgör i den pedagogiska verksamheten och vad lärarna vill att barnen ska lära sig, alltså vad de har för mål med att ha samlingar.

4.7 Validitet

Vi anser att materialet är tillförlitligt utifrån vårt syfte eftersom vi har tillfrågat nio behöriga lärare med stor erfarenhet från arbete i förskola och förskoleklass. Vi delade upp intervjuerna mellan oss så vi intervjuade några var, men vi hade exakt samma frågor och vi samtalande mycket innan vi genomförde intervjuerna så att vi lade upp intervjuerna på liknande sätt. Vi anser inte att resultatet påverkades av att vi delade upp intervjuerna eftersom vi diskuterat och resonerat vad vi skulle lägga fokus på i intervjun.

5 Diskussion

I diskussionen belyser vi resultaten från vår undersökning genom att knyta an dem till litteratur och till våra egna åsikter. Vårt syfte med detta arbete var att vi ville studera lärarnas sätt att tala om samlingar i förskola och förskoleklass. Vi ville också veta vilka intentioner lärarna i de båda verksamheterna har med att ha samlingar och hur de beskriver begreppet samling. I diskussionen har vi framförallt lyft olika beskrivningar av begreppet samling, redskap som konkret material i samlingen och barnens lärande i samlingen.

Innan vi genomförde detta examensarbete uppfattade vi det som att samlingarna i förskolan och förskoleklassen ofta tas för givet och att lärarna inte reflekterar så mycket över varför de egentligen har samlingar och vilken funktion de fyller i verksamheten. Nu har vi däremot fått nya insikter och menar att lärarna genom att använda sig av olika redskap och anamma ett varierat arbetssätt under samlingen där olika moment avlöser och kompletterar varandra anser vi att lärarna arbetar mot de mål i läroplanerna, Lpfö98 och Lpo94, som vi tidigare beskrivit under kapitlet bakgrund.

I litteraturgenomgången tog vi upp Rubinstein Reichs (1996) definition av begreppet samling, nämligen att lärare och barn *sitter* tillsammans, ofta i en cirkel och har någon form av gemensam aktivitet. Denna definition och beskrivning av begreppet samling hade även flertalet av våra informanter. Vi menar att samlingen inte enbart behöver innebära att barn och lärare sitter tillsammans i en cirkel, utan de kan även samlas i andra sammanhang, till exempel ute i skogen runt en naturruta eller runt borden i lekhallen för genomgång av ett tema. Rubinstein Reich (a.a.) anser även att samlingen är ett regelbundet moment i förskolans verksamhet och att den hålls på en bestämd plats och tid. Resultatet pekar på att samlingen på en hel del förskolor återkommer regelbundet och att samlingen ofta har ungefär samma tidpunkt, men däremot att platsen för samlingen kan variera. Vi tror att om tid och plats för samlingen varierar eller inte, beror på hur flexibla och bundna av rutiner som lärarna på förskolan och förskoleklassen är. En av lärarna säger att det första de gör när alla barnen har kommit är att ha samling. Rubinstein Reich (1996) menar istället att det är viktigt att reflektera över när på dagen samlingen hålls och anser: ”Samlingsstunden bör äga rum först efter

någon timmes fri sysselsättning, eftersom barnen när de kommer på morgonen är fyllda av verksamhetsbegär som de behöver få utlopp för.” (Rubinstein Reich, 1996:34) Enligt våra erfarenheter så håller vi med Rubinstein Reich att samlingen bör hållas efter en tids fri lek, men som lärare anser vi inte att det är okej att hastigt avbryta den fria leken för att ha samling. Vi menar att det är viktigt att låta barnen leka färdigt eftersom barnen bearbetar sina upplevelser när de leker. Att inte avbryta leken är även ett sätt för lärarna att visa respekt för barnen och dess lek.

Det sociokulturella perspektivet som är vår teoretiska utgångspunkt i detta arbete belystes i litteraturgenomgången, och vi ser kopplingar till detta perspektiv i våra informanters sätt att tala om samlingen. Ett exempel är de redskap som lärarna talar om. Några redskap är till exempel: språktrollet, berättarstenen och sångpåsar vilka kan ses i anknytning till Säljö (2000) artefakter. Både Säljö (2000) och Granberg (1999) tar upp att redskap kan användas för att synliggöra och ytterligare stärka det auditiva på samlingen. I vår undersökning framkom att en del av lärarna pratade med barnen om olika frukter i samband med att de åt frukt (skurna i bitar) på fruktstunden för att de ska lära sig känna igen dem. Här hävdar Granberg (1999) att småbarn får ingenting ut av abstrakta diskussioner och kan inte heller skapa sina egna inre bilder utan hjälp och stöd från något konkret. Vi menar att lärarna med enkla medel kan göra detta till en konkret diskussion istället för en abstrakt, genom att ta fram och visa de olika frukterna för barnen, hur de ser ut i verkligheten. För som läroplanerna, både Lpfö98 och Lpo94 lyfter fram är kunskap inget entydigt begrepp, utan det kommer till uttryck i olika former. Fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet är fyra begrepp som läroplanerna tar upp. Vi har själva observerat och genomfört olika samlingar och konstaterar att det ofta förekommer olika redskap på samlingen ex: flanosaga, språkpåsar med olika föremål i och namnkort. Ett annat exempel som kan ses som en sociokulturell utgångspunkt är lärarnas mål, att barnen ska visa hänsyn, respektera varandra och lyssna på varandra. Säljö (2000) hävdar att kunskapsutvecklingen i ett sociokulturellt perspektiv ligger i samspelet mellan människor, alltså kunskapsutvecklingen sker i kollektiva sammanhang. Som en av lärarna ansåg är det primära: koncentration, hänsyn och respekt. Läroplanen för förskolan, Lpfö98 belyser detta på följande sätt: ”Förskolan skall sträva efter att varje barn: utvecklar självständighet och tillit till sin egen förmåga, utvecklar sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar samt utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp.” (Lpfö98, 1998:12 f). Vi

håller med läraren som anser att koncentration, hänsyn och respekt är viktiga delar för barnen att lära sig redan i förskolan i gemenskap med andra, för att så tidigt som möjligt lägga grunden för barnens empatiska och sociala förmågor.

Lärarna som vi intervjuade höll i mellan tre och femton samlingar per vecka. Vi uppfattade det som att den läraren som höll i femton samlingar per vecka ser samlingen som en situation för att skapa rutin och strukturera upp den dagliga tillvaron. Dion Sommer (1996) tar upp hur starkt präglad av rutiner egentligen en förskolas vardag är. Sommer nämner samlingen som en sådan rutin, leken som en annan. De olika rutinerna skapar ett mönster i verksamheten och kan skapa trygghet för barnen och en förutsägbarhet för alla som verkar inom verksamhetens ramar. Vi ser också samlingen som en rutin som kan användas för att strukturera upp dagen och som tillsammans med den övriga verksamheten utgör barnens stimulerande och lärande vardag i förskolan och förskoleklassen. Vi menar också att samlingen kan utgöra en rutin, även om lärarna endast håller i tre samlingar. Vi tror att hur många samlingar per vecka som hålls kan vara beroende av barnens ålder och erfarenhet av förskolan.

Lärarna i vår undersökning vill också förbereda barnen för skolan. Granberg (1999) menar följande om just detta: "Samlingens utformning påminner om undervisning och ses därför som en del i skolförberedandet" (Granberg, 1999:67). Lärarna menar även att samlingen kan vara ett tillfälle för att stimulera språket, både det talade och skrivna. Vi menar också att läs – och skrivträning kan vara ett moment i att förbereda barnen inför skolans verksamhet och även inför det fortsatta livet. Skolverket (2001) anser följande: att utveckla barnens läs – och skrivförmåga och bidra till ett livslångt lärande är en av förskoleklassens främsta uppgifter. Även Vygotskij talar om att vi lär så länge vi lever, alltså ett livslångt lärande. Lärarna framhåller att samlingen kan vara ett tillfälle som hjälper lärarna att se och bekräfta det enskilda barnet såväl som gruppen. Svaleryd (2004) tar upp hur viktig varje barns självbild är för att skapa en trygghet dels i sig själv och dels för gruppen som helhet. Vi vill framhålla att lärarna har ett ansvar att se till både individen och gruppen utifrån både styrdokumentet och de yrkesetiska principerna för lärare.

Som vi skrev i bakgrunden ser vi samlingen som ett lärtillfälle för barnen, men även för lärarna. Tidningen förskolan (nr.6, 2003) poängterar att i samlingen kan barnen lära sig

något, exempelvis bokstäver och siffror, utan att veta att de lärt sig något och utan att tänka på samlingen som ett lärande tillfälle. Johansson & Pramling Samuelsson (2003) menar att det inte går att undvika att lära. Enligt Sträng & Persson (2003) anser Vygotskij att lärarna aldrig kan planera för vad barnen ska lära sig. Vi menar att samlingen kan vara ett tillfälle för lärande, men det behöver nödvändigtvis inte vara så eftersom barnen lär sig hela tiden i olika sammanhang. Vi tror däremot att samlingen kan vara ett mycket bra arbetssätt som komplement till den övriga verksamheten.

I våra intervjuer framkom det att barnen är bra på olika saker och kan genom samtal med varandra på samlingen dela med sig av sin kunskap och sina färdigheter till resten av gruppen. Även Fagerli anser detta, och säger bland annat att det är mycket viktigt att barnen får det stöd de behöver, speciellt under barnens första tid i förskolan och skolan. Fagerli hävdar också att: ”Det främjar lärandet om barnet får stöd på följande punkter: att det får höra till, att det kan och vet mycket, och att det själv klarar av mycket” (Fagerli, m.fl. 2001:157). Vi anser att samlingen kan vara ett tillfälle för att skapa ett harmoniskt gruppklimat samtidigt som barnens självkänsla stärks och dess trygghet i gruppen ökar. Speciellt viktigt är detta när barnen är nya och kommer till en helt ny grupp, då kan namnlekar/sånger, samarbetsövningar och trygghetsövningar vara ett bra komplement till de övriga aktiviteterna på samlingen. En av lärarna i vår undersökning framhöll att samlingen kan vara uppbyggd utifrån läroplanens olika mål och syfte. Att det är läroplanen som är ramen för samlingen men att barnens tankar och erfarenheter styr innehållet. En av lärarna lyfte fram att väldigt mycket kan läggas in i samlingen. Förskolans uppdrag, vilket belyses i läroplanen för förskolan, Lpfö98, är att: ”överföra ett kulturarv - värden, traditioner och historia, språk och kunskaper - från en generation till nästa.” (Lpfö98, 1998:9) Vi menar också att samlingen kan innefatta väldigt många olika moment som kan utveckla och stimulera barnens olika förmågor.

5.1 Metoddiskussion

Vi valde att använda oss av kvalitativa metoder när vi gjorde vår undersökning. Vi valde att intervjua lärare i förskolan och förskoleklassen eftersom det motsvarade vårt syfte: att få veta hur de talar om samlingar. Detta tyckte vi fungerade mycket bra och vi fick till stor del ut liknande svar, men några av lärarna hade andra åsikter och använde andra redskap. Från början hade vi tänkt att intervjua tio stycken lärare, men eftersom en av dem tackade nej i sista stund så blev slutresultatet nio lärare. Vi använde oss av

semistrukturerade intervjuer, vilket medförde att lärarna talade relativt fritt om samlingen som arbetsform och vi försökte att inte styra deras svar för mycket. Intervjuerna spelades in på bandspelare för att vi skulle kunna återge dem så ordagrant som möjligt när vi transkriberade dem. Eftersom informanterna inte fått ta del av frågorna i förväg blev det till stor del ”spontana” svar i vårt material. Detta tror vi medförde att vi erhöll det resultat vi fick i vår undersökning. Hade vi lämnat ut frågorna i förväg tror vi att informanternas svar varit mer planerade och de hade kanske också diskuterat frågorna i sitt arbetslag. Vi ville ha deras personliga svar, inte hela arbetslagets syn på samlingen, vilket motiverade vårt tillvägagångssätt. Som vi tidigare nämnt är intervjufrågorna bifogade som bilaga 1 och vi vill poängtera att vi endast har använt de numrerade frågorna. Från början hade vi tänkt att vi skulle redovisa även informanternas olika erfarenhet och utbildning. Men vi har alltså bortsett från svaren på de två första frågorna eftersom vi utifrån vårt syfte inte såg någon funktion i att redovisa dem i vår resultatredovisning. Vi vill även poängtera att det resultat vi redovisar inte på något sätt representerar alla förskolor utan endast de nio vi har intervjuat och vi kan därför inte dra några generella slutsatser.

5.2 Förslag på fortsatt forskning

När vi skrev detta examensarbete så hade vi till en början svårt att begränsa oss, eftersom ämnet är relativt stor och outforskat sedan tidigare. Som förslag på fortsatt forskning har vi därför:

- Barnens uppfattningar om samlingen.
- Hur barn i behov av särskilt stöd deltar i samlingen.
- Använda olika former av observationer för att mer ingående studera olika samlingar.
- Samlingar respektive den fria lekens betydelse för barns utveckling i förskolan.

6 Sammanfattning

Vårt syfte med detta arbete har varit att studera lärarnas sätt att tala om samlingar i förskola och förskoleklass. Vi ville också veta vilka intentioner lärarna i de båda verksamheterna har med att ha samlingar och hur de beskriver begreppet samling. Vår problemprecisering bestod av tre frågor:

- Vilka intentioner har lärare i förskola och förskoleklass med att ha samlingar?
- Vad har samlingen för funktion i den pedagogiska verksamheten?
- Vad vill lärarna att barnen ska lära sig under samlingen?

I litteraturgenomgången har vi fördjupat oss i det sociokulturella perspektivet som även har varit vår teoretiska utgångspunkt. Även samlingens roll i förskolan och förskoleklassen har belysts här, liksom barns lärande ur olika perspektiv.

För att få svar på våra frågor i problempreciseringen valde vi att använda oss av kvalitativa metoder, närmare bestämt semistrukturerade intervjuer. Vi intervjuade totalt nio olika lärare från nio olika förskolor och fick till en stor del likvärdiga svar. Samtliga lärare höll i mellan tre och femton samlingar per vecka och samlingarna har tydliga kopplingar till styrdokumentet. I våra informanternas svar ser vi tydligt vilka intentioner de har med att hålla i samlingar, vilken funktion som samlingarna utgör i den pedagogiska verksamheten och vad lärarna vill att barnen ska lära sig, alltså vad de har för mål med att ha samlingar.

I diskussionen har vi knutit an resultaten till litteratur och läroplanerna. Bland annat diskuterade vi de redskap som lärarna i vår undersökning nämnde, utifrån det sociokulturella perspektivet med Säljö (2000) i spetsen. Vi har även diskuterat vår metod och gett förslag på fortsatt forskning kring samlingar.

Källförteckning

- Björklid, Pia. (2005), *Lärande och fysisk miljö. En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Myndigheten för skolutveckling. Forskning i fokus nr. 25. Stockholm: Liber Distribution. (205 s.) ISBN: 91-85128-68-6.
- Davidsson, Birgitta. (2002), *Mellan soffan och katedern. En studie av hur förskollärare och grundskollärare utvecklar pedagogisk integration mellan förskola och skola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. (219 s.) ISBN: 91-7346-427-9.
- Denscombe, Martyn. (2000), *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur. (292 s.) ISBN: 91-44-01280-2.
- Fagerli, Oddvar & Lillemyr, Ole Fredrik & Søbstad, Frode. (2001), *Vad är förskolepedagogik?* Lund: Studentlitteratur. (236 s.) ISBN: 91-44-01756-1.
- Granberg, Ann. (1999), *Småbarnsmetodik*. Stockholm: Liber AB. (196 s.) ISBN: 91-47-04877-8.
- Gustafsson, Bengt & Hermerén, Göran & Petersson, Bo. (2005), *Vad är god forskningssed? Synpunkter, riktlinjer och exempel*. Vetenskapsrådets rapportserie. (92 s.)
- Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid. (2003), *Förskolan – barns första skola*. Lund: Studentlitteratur. (200 s.) ISBN: 91-44-04222-1.
- Kihlström, Sonja (1998), *Förskollärare – om yrkets pedagogiska innehåll*. Lund: Studentlitteratur. (120 s.) ISBN: 91-44-00333-1.

- Kvale, Steinar (1997), *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. (306 s.) ISBN: 91-44-00185-1.
- Lärarförbundet (2001), *Lärares handbok*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Norell Beach, Annie. (1995), *Mångfald och medkänsla i förskolan*. Stockholm: Rädda barnen. (109 s.) ISBN: 91-88726-22-3.
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Mauritzson, Ulla. (1997), *Att lära som sexåring. En kunskapsöversikt*. Skolverkets monografiserie. Stockholm: Liber Distribution. (97 s.) ISBN: 91-88373-72-X.
- Rubinstein Reich, Lena. (1996), *Samling i förskolan*. Lund: Studentlitteratur. (113 s.) ISBN: 91-44-47541-1.
- Skolverket. (2001), *Att bygga en ny skolform för sexåringar. Om integrationen förskoleklass, grundskola och fritidshem*. Rapport nr. 201. Stockholm: Liber Distribution. (83 s.)
- Sommer, Dion. (1997), *Barndomspsykologi*. Stockholm: Runa Förlag. (232 s.) ISBN: 91-88298-35-3.
- Sträng, Monica H. & Persson, Siv. (2003), *Små barns stigar i omvärlden: om lärande i sociokulturella samspel*. Lund: Studentlitteratur. (163 s.) ISBN: 91-44-02121-6.
- Svaleryd, Kajsa. (2002), *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB. (143 s.) ISBN: 91-47-05148-5.
- Säljö, Roger (2000), *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma. (279 s.) ISBN: 91-518-3728-5.
- Tidningen förskolan (nr. 6, 2003, s. 18-23)

- Trost, Jan (2005), *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur. (146 s.) ISBN: 91-44-03802-X.
- Utbildningsdepartementet. (1994), *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet – Lpo94*. Stockholm: Fritzes förlag.
- Utbildningsdepartementet. (1998), *Läroplan för förskolan – Lpfö98*. Stockholm: Fritzes förlag.
- Williams, Pia. (2001), *Barn lär av varandra. Samlärande i förskola och skola*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis. (s. 11-54) ISBN: 91-7346-407-4.
- Williams, Pia & Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid. (2000), *Barns samlärande – en forskningsöversikt*. Stockholm: Liber AB. (119 s.) ISBN: 91-89314-12-3.

Bilaga 1

Intervjufrågor:

Till lärare i förskola och förskoleklass:

- Vilken utbildning har du?
- Hur länge har du arbetat i förskola / förskoleklass?

1. Vilken innebörd lägger du i begreppet samling?

2. Hur många samlingar har ni per vecka?

3. Vad innehåller dessa samlingarna?

4. På vilka sätt är barnen delaktiga i samlingen?

5. Vad strävar du efter, som lärare, att barnen ska lära sig under samlingen?

6. På vilka sätt tror du att samlingen främjar barnens utveckling?

7. Anser du att samlingen är ett lärtillfälle för dig som lärare? Om ja, vad lär du dig?

Om nej, varför inte?

8. På vilka sätt togs samlingar upp och problematiserades under din utbildning till lärare?